

ПВ Гендерна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Прикладна психологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	Очна (денна) / дистанційна
Рік підготовки, семестр	2 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	4кред. ЄКТС / 120 годин лекції – 18 годин, семінарські – 36 годин, самостійна робота – 66 годин
Семестровий контроль/ контрольні заходи	МКР, залік
Розклад занять	Лекції: 1 (перший тиждень) Практичні заняття: 2 (перший, другий тиждень) https://my.kpi.ua та https://schedule.kpi.ua
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Сербова Ольга Вікторівна. Доцентка кафедри психології та педагогіки. https://psy.kpi.ua/serbova/
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/NzExNTM3MDQ4Mjly?cjc=6ai7osx

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

«Гендерна психологія» – вибіркова освітня компонента.

Вивчення гендерної психології є важливим компонентом професійної підготовки психолога. Сьогодні не можна якісно підготувати сучасного психолога без вивчення ним гендерної теорії, що вже давно стало професійною нормою в демократичних країнах. Вхідження у європейське співтовариство вимагає перебудови усіх соціальних інституцій та процесів на нові демократичні принципи, вільні від будь-якої форми дискримінації, зокрема й за гендерними ознаками. Актуальність підкреслюється реалізацією Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021», метою якої є забезпечення комплексного впровадження принципів гендерної рівності у сфері освіти та визначення шляхів гендерного підходу в зазначеній сфері відповідно до світових демократичних засад. В українському суспільстві відбуваються суттєві зміни в осмисленні та легітимзації гендерних відносин, постійно робляться кроки із запровадження інституційного механізму забезпечення гендерної рівності. Успішне регулювання гендерних відносин передбачає утвердження цінності гендерної рівності як у суспільстві загалом, так і в різних його інституціях зокрема. Це, насамперед, недопущення гендерної

дискримінації, забезпечення рівних можливостей, унеможливлення проявів гендерно зумовленого насильства (ГНЗ) тощо.

Навчальна дисципліна «Гендерна психологія» спрямована на розвиток гендерної компетентності та навичок гендерного аналізу соціально-психологічних процесів і явищ у здобувачів вищої освіти. Гендерна компетентність розглядається як орієнтація у психологічних аспектах гендеру, і як здатність помічати ситуацію гендерної нерівності у житті та в різних суспільних системах; протистояти сексизму, дискримінаційним діям та їх наслідкам, не створювати ситуації гендерної нерівності.

Оволодіння знаннями з гендерної психології дає можливість зрозуміти процес становлення, формування та сучасний стан гендерної теорії, усвідомлювати основні закономірності гендерного розвитку особистості; негативні наслідки гендерних стереотипів та їх подолання у психологічній практиці.

Навчальна дисципліна «Гендерна психологія» також формує знання про те, як розвивається гендерна ідентичність; дозволяє орієнтуватись у соціально-психологічних аспектах людської сексуальності; психологічних чинниках адекватного гендерного та сексуального виховання дітей у різні вікові періоди.

Вивчення дисципліни спрямовано на формування гендерної компетентності, що означає впровадження цілеспрямованої діяльності, у результаті якої здобувачі вищої освіти мають демонструвати компетентність у ситуаціях із вираженою гендерною складовою, яка набувається у засвоєнні гендерних знань, умінь і способів гендерно коректної поведінки. Формування гендерної компетентності здобувачів вищої освіти охоплює два рівні: когнітивний (знання) та емоційно-мотиваційний (переживання, потреби) та впливає і на поведінковий (вольовий) рівень, – діяти для попередження проявів гендерної дискримінації та встановлення гендерної рівності.

Самостійна дослідницька діяльність потребує освоєння навичок здійснення аналізу процесів соціалізації та концептуалізації гендерних ролей; аналізу та пояснення особливості формування гендерних стереотипів у процесі соціалізації особистості; вміння з'ясовувати, які стереотипи є найбільш поширеними; володіти навичками здійснення самоаналізу, виявлення гендерних стереотипів та гендерних ролей, діагностику гендерної поведінки особистості; визначати ступінь підвладності гендерному стереотипу; аналізувати гендерно-рольові конфлікти та вирішувати їх; визначати рівень гомофобії; використовувати творчий підхід до вирішення проблем, володіти активним стилем спілкування, вміти встановлювати і підтримувати відносини партнерства у психологічній практиці.

Освітній процес включає в себе різноманітні форми та види роботи: будується на основі лекційних та семінарських занять; включає проведення лекцій в інтерактивному форматі індивідуальну і групову роботу; роботу під керівництвом викладача та самостійне опрацювання матеріалу; практичну роботу з попереднім плануванням та наступним контролем виконаних завдань. практичніправи, проблемні запитання та тести самоконтролю. У роботі зі здобувачами вищої освіти використовуються такі основні методи: розповідь, пояснення, обговорення; аналіз літератури; метод фільм-аналізу.

Предметом навчальної дисципліни «Гендерна психологія» є психологічні закономірності та механізми творення, перетворення та вияву різних форм гендеру (гендерної ідентичності) в інтерперсональній взаємодії.

Метою викладання навчальної дисципліни «Гендерна психологія» є формування гендерної компетентності особистості майбутніх психологів, основою структури якої є відповідні мотиви і цінності, знання і уміння.

Завдання дисципліни «Гендерна психологія»:

ознайомити здобувачів вищої освіти з різними аспектами вивчення гендеру у історичній ретроспективі та на сучасному етапі розвитку психології; викласти основні теоретичні концепції, дані емпіричних досліджень гендерної психології, а також методологічні можливості вивчення гендерної проблематики;

надати знання змісту та різниці між поняттями «гендер» та «стать»; передумов та етапів становлення теорії гендеру; біологічних, психологічних та соціокультурних чинників гендеру; провідних чинників гендерної соціалізації та гендерної ідентичності особистості; основних вимірів гендерної поведінки; змісту понять «гендерні ролі» та «гендерні стереотипи», «гендерно-рольові конфлікти», «маскуліність/фемінність», «андрогінність», «гіпергендерність», «гіпермаскуліність», «гіперфемінність» та інших; а також механізмів гендерної дискримінації;

розкрити прикладні аспекти вивчення гендеру та сприяти розумінню здобувачами вищої освіти стратегій підтримки самореалізації особистості у суспільстві з врахуванням гендеру; допомогти здобувачам вищої освіти відрефлексувати власні гендерні стереотипи та гендерні установки, усвідомити їх вплив на характер соціальних контактів.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є **посилення** у здобувачів вищої освіти:

загальних компетентностей:

- здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- здатності генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 7);
- навичок міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатності реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 10);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13)

фахових компетентностей:

- здатності оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання) (ФК 3);
- здатності здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9);
- здатності поліпшувати психолого-педагогічний процес і відповідне соціальне середовище (ФК 14);
- здатності здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ефективність власних дій (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН 2);
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання) (ПРН 9);
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію,
- модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН 10);

- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН 13);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним і демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності (ПРН 17);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН 20).

Комунікація з викладачем є невід'ємною частиною освітнього процесу як під час навчальних занять, так і в межах консультацій, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується classroom.google.com., електронна пошта, загальні групи в соц. мережах.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна «Гендерна психологія» органічно зв'язана з усіма психологічними дисциплінами. Адекватне виконання завдань курсу не можливе без опори на такі теоретичні дисципліни як «Психологія здоров'я», «Соціальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія конфлікту». Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати освітні компоненти: «Диференційна психологія», «Психологія особистості», «Психологія сім'ї», «Основи психологічного консультування», «Теорія і практика психологічного тренінгу» та ін.. Дисципліна «Гендерна психологія» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих здобувачами вищої освіти в процесі засвоєння дисциплін практичної спрямованості.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1 Гендерна психологія: предмет, завдання, становлення	12	2	4	6
Тема 2. Теоретичні основи гендерної психології	12	2	4	6
Тема 3. Психологія гендерної соціалізації	12	2	4	6
Тема 4. Суть та витоки гендерних стереотипів	12	2	4	6
Тема 5. Гендерна роль: соціально-психологічний аспект	12	2	4	6
Тема 6. Гендерна ідентичність і сексуальна орієнтація особистості	12	2	4	6
Тема 7. Психологія гендерно зумовленого насильства (ГНЗ)	12	2	4	6

Тема 8. Гендерна психологія спілкування	13	2	4	7
Тема 9. Гендерна рівність. Гендерна нерівність. Сексизм та гендерна дискримінація	13	2	4	7
Підготовка до МКР	4			4
Підготовка до заліку	6			6
Всього годин	120	18	36	66

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Богдан Ж., Мовчан Я. Гендерна психологія : навчально-методичний посібник для здобувачів другої (магістерської) вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія. Харків : Друкарня Мадрид, 2021. 155 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/51465>

2. Заграй, Л. Д. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології : навч. посіб. Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». - Івано-Франківськ: К.Т. Петраш, 2019. 263 с. **Друковане видання з фонду бібліотеки КПП:** <https://discovery.kpi.ua/Record/000611942>

3. Сербова О.В. Напрями соціалізації особистості. *Соціальна психологія* : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Сербова, О. Л. Туриніна, О. В. Москаленко, С. О. Хілько, В. О. Чумаков. 2-е вид., перероб. і допов. ; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. С. 150–214.
<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/66792>

4. Панчук Н. П. Гендерна психологія: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою Практична психологія спеціальності 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 273 с.
<http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7475>

5. Щотка О.П. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 358 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/2157/1/Gender-Psychology-Shchotka.pdf>

4.2 Допоміжна література:

1. Акбаш, К. С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень: навч. посіб. Кропивницький : В.Ф. Лисенко, 2019. 336 с. **Друковане видання з фонду бібліотеки КПП:** <https://discovery.kpi.ua/Record/000605299>

2. Андрусак І. П. Домашнє насильство представників ЛГБТ та квір-спільнот. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. редкол.: Ю. М. Бисага (голов. ред.), В.В. Заборовський, Д. М. Белов, С. Б. Булеца та ін.; ДВНЗ «УжНУ» Ужгород, 2024. №1. С. 17-22. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/66862>

3. Бочек О. І. Гендерно зумовлене насильство в реаліях війни РФ проти України: правові аспекти. *Наука і правоохорона*. 2022. № 4. С. 130-139. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2022_4_14

4. Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Особливості генезису гендерного насильства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 2. 2020. С. 73–75.
5. Вихор С. Законодавче забезпечення гендерної рівності в освітньому просторі України. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : TNPU, 2020. С. 10–12.
6. Вояк Х. Гендерний дискурс у сучасній українській політиці. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; за заг. ред. В.П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : TNPU, 2020. С. 15–17.
7. Гендерна статистика України. Сучасний стан, проблеми, напрямки вдосконалення. URI:<http://dhrp.org.ua/uk/publikatsii1/124-henderna-statystyka-ukrainy-suchasnyi-stan-problemy-napriamky-vdoskonalennia>
8. Грицанюк, В. В. Особливості запобігання гендерно зумовленому насильству в Україні. *Публічне управління та соціальна робота*, 2, 2023є С. 46-51. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbasw_2023_2_9
9. Говорун Т. В., Кізь О.Б., Кікінежді О.М. Гендерна терапія як інновація у роботі психолога з молодим подружжям. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І.Тавровецька. Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. С. 7- 27.
10. Демиденко Н.М. Гендерний паритет на українських землях у XIV-XVII ст.: права жінки у шлюбі. Вісник національного університету міністерства оборони України. 2023. №4. С.66-71. URI: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/280098/276317>
11. Демчина О. Гендерна толерантність як соціально-психологічний феномен. *Збірник наукових праць: психологія*. 2019. Вип. 23. С. 35-41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpsf_2019_23_6
12. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.
13. Жінка в Україні. Міжвідомчий науковий збірник / За редакцією Комарової А. І., Київ, 2019. Том 30, 32, 42.
14. Журнал «Спільне». Гендер і праця. URI:<https://commons.com.ua/ru/zhurnal-spilne-6-gender-i-pratsya/>
15. Закон України «Про забезпечення гендерної рівності чоловіків і жінок». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
16. Звіт Індексу гендерного розриву 2020 (Global Gender Gap Report) URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf.
17. Етичний кодекс щодо гендерно чутливої політики // Internews Ukraine, 2019. URL: <https://irrp.org.ua/v-ukrayini-z-yavivsyatichniy-kodeks-shhodo-genderno-chutlivoyi-politiki>.
18. Ідея та цінність гендерної рівності у політиці Європейського Союзу. URI: <http://povaha.org.ua/ideya-ta-tsinnist-hendernoji-rivnosti-u-politytsi-evropejskoho-soyuzu/>
19. Комарніцька, Л. М., Завадська, І. М. Гендерна ідентичність як психологічний феномен. *Інклюзія і суспільство* 2024. (2). С. 82-87. <https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusion-society/article/download/136/133>

20. Костіна Т., Булах І. Гендерно зумовлене насильство та його види: домашнє насильство. *Вісник Львівського університету. Серія : Психологічні науки*. 2021. Вип. 11. С. 80-86. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlups_2021_11_13
21. Куравська Н. Прояви психологічних проблем гендерного характеру в організаціях. *Збірник наукових праць: психологія*. 2019. Вип. 24. С. 94-102. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpsfp_2019_24_12
22. Куравська Н. Психологічні технології подолання гендерних стереотипів в організаціях. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2019. Вип. 22. С. 32-38. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_filos_psihol_2019_22_7
23. Максименко О., Кізь О. Соціально-психологічна характеристика гендерночутливої корпоративної культури. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2024. 35 (228), Część 1. С.68-73. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/35154>
24. Основи вікової та гендерної психології: навч.посіб. за заг. Ред.Т.В. Петровської. Київ: Видавець Позднішев, 2021. 192 с. https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/5277/%D0%9E%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B0%D0%B3._%D1%84..pdf?sequence=1&isAllowed=y
25. Питання гендерної рівності. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/zabezpechennya-rivnih-prav-ta-mojlivostey-jinok-i-cholovikiv/432409.html>.
26. Плетка О. Т. Гендерна чутливість в освіті: управлінський аспект: методичні рекомендації для керівників закладів освіти. Київ: Талком, 2023. 27 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740225/1/%D0%9F%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%BA%D0%B0%20%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80.%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D0%BA.%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%20%282%29.pdf>
27. Політова, А. С. Протидія гендерно зумовленому насильству як європейська цінність. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. (4). С. 35-41. https://www.academia.edu/download/100195153/4_3_2022.pdf#page=35
28. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>.
29. Про утворення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 784 «Про утворення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-komisiyi-z-pitan-koo-784>.
30. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text.
31. Руденок А. І., Петяк О.В., Ігумнова О.Б. Гендерні аспекти газлайтингу як форми психологічного насильства у сім'ї. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2021. № 2. С. 137-151. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shsesbs_2021_2_14

32. Сербова О. В., Саєнко С. В., Руденко О. В. Модель формування гендерної чутливості в профорієнтаційній роботі / *Психологія та соціальна робота. Psychology and social work*. Одеса «Астропринт», 2021. Випуск 2 (54). С. 214-227. DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2\(54\).241397](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2(54).241397)
33. Ткалич М.Г. Гендерна психологія: навч. посіб. Київ: АКАДЕМІЯ, 2021. 248 с.
34. Товстуха О. М. Психологічні погляди на проблему гендерної рівності в Україні та світі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 6(1). С. 111-117. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_6\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_6(1)_11)
35. Чуйко О., Куравська Н. Гендер і кар'єра: навч. посіб. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2019. 372 с.
36. Gender Mainstreaming in Practice: A Handbook by the UNDP. URL: www.undp.org/gender/docs/RBEC_GM_Manual.pdf.
37. Gender in a Social Psychology Context <https://oxfordre.com/psychology/view/10.1093/acrefore/9780190236557.001.0001/acrefore-9780190236557-e-309>
38. Doris Buss Racing populations, sexing environments: the challenges of a feminist politics in international law. *Legal Studies*, Volume 20, 2000. Issue 4, pp. 463–484.
39. Kaminska, N., Loshchykhin, O., Romanova, N. The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*, 2019, № 34(4). С. 87–91. Retrieved from <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/662>.
40. National Action Plan on implementation of UN Security Council Resolution № 1325 «Women. Peace. Security» till 2020. Available at: <https://www.lse.ac.uk/women-peace-security/assets/documents/2019/NAP/Ukraine-NAP-2016-2020.pdf>.

5. Навчальний контент

Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1. Гендерна психологія: предмет, завдання, становлення Гендерна психологія в системі міждисциплінарного знання про гендер. Методологія гендерних досліджень. Гендерний підхід. Гендерна теорія. Розвиток гендерної психології. Фемінізм та розвиток гендерної психології. Завдання гендерної психології на сучасному етапі Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Створіть схему, в якій відобразить взаємозв'язки гендерної психології з гендерологією, феміністикою та соціальною психологією. 2 В чому полягає відмінність гендерної психології від психології статі? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
2	Тема 2. Теоретичні основи гендерної психології

	Категоріальний апарат гендерної психології Центральні поняття «стать» та «гендер». Гендерна система. Гендерні стереотипи. Категорії «маскулінність» та «фемінність». Гендерні ролі. Гендерна ідентичність. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Сутність поняття «гендер» у його співвідношенні з поняттям «стать», 2. Еволюція уявлень про гендер та його сучасну концептуалізацію у психології, різні психологічні теорії, які слугують основою для сучасних психологічних досліджень гендеру. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
3	Тема 3. Психологія гендерної соціалізації Поняття гендерної соціалізації. Гендерна соціалізація як міждисциплінарна галузь дослідження соціальних наук. Гендерна система. Різні теоретичні пояснення процесу усвідомлення себе представником певної статі та засвоєння гендерної ролі: психоаналіз, теорія навічання, когнітивна теорія, теорія гендерної схеми, теорія «нової психології статі». Механізми гендерної соціалізації. Основні агенти гендерної соціалізації. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Значимість агентів соціалізації на різних етапах життєвого шляху. 2. Фази гендерної соціалізації. 3. Гендерна ресоціалізація. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
4	Тема 4. Суть та витоки гендерних стереотипів Роль гендерних стереотипів у життєдіяльності особистості. Види гендерних стереотипів, їх прояви у мові, медіа та рекламі. Психологічні та соціальні функції гендерних стереотипів та їх вплив на розвиток особистості. Кроскультурні дослідження гендерних стереотипів. Гендерна сегрегація. Онтогенетична динаміка та зміни у зв'язку з суспільними трансформаціями та лібералізацією сексуальності. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Значення в процесі формування та розвитку гендерних стереотипів ментальних рис населення та пануючих в різні історичні періоди світоглядно-ідеологічних концептів і соціальних програм. 2. Гендерні стратегії у колективній пам'яті, як невіддільна частина культурних традицій народу. 3. Зміни стереотипів під впливом цивілізаційних чи економічних трансформацій, або зміни ідеологічної та/чи політичної кон'юнктури. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
5	Тема 5. Гендерна роль: соціально-психологічний аспект Гендерна роль у структурі соціальних ролей особистості. Поняття гендерної ролі. Традиційні гендерні ролі. Норми жіночої та чоловічої гендерної ролі. Нормативний контроль. Рівні вивчення гендерних ролей. Гендерно-рольовий конфлікт. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Встановіть зв'язок між різновидами стереотипів та їх характеристиками. 2. Проаналізуйте українську народну творчість з точки зору традиційності трансльованих ними норм та ролей. 3. Підберіть 10 приказок, де прописується традиційна роль жінки та чоловіка.

	II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
6	Тема 6. Гендерна ідентичність і сексуальна орієнтація особистості Структура, види та розвиток гендерної ідентичності. Гендер та сексуальність. Сексуальна ідентичність. Види гендерної ідентичності. Розвиток гендерної ідентичності. Феномен «queer-ідентичність». Дослідження проблем трансгендерності в Україні. Сексуальна орієнтація особистості. Небезпеки, з якими стикаються представники ЛГБТ+. Захист та підтримка представників спільноти ЛГБТ+. Завдання на СРС: I. Розкрийте поняття : 1. Стать: жіноча, чоловіча, інтерсекс. 2. Цисгендер. Трансгендер. 3. Сексуальна орієнтація: гетеросексуальна; бісексуальна, гомосексуальна; асексуальна. 4. ЛГБТ+ II. Огляд основної та додаткової літератури по темі та додаткових ресурсів:
7	Тема 7. Психологія гендерно зумовленого насильства (ГНЗ). Поняття гендерного насильства. Соціальні норми. Насильство як не норма. Види насильства. Ознаки гендерно зумовленого насильства: психологічні, фізичні, економічні, сексуальні. Умови трансформації соціальних норм в суспільстві. Гендерне насильство в контексті війни в Україні профілактики та попередження домашнього насильства Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Феміністичне мистецтво проти насильства. 2. Офіційні дані щодо домашнього насильства в Україні 3. Законодавча база боротьби з насильством щодо жінок 4. Аналіз впливу соціальних та культурних умов, які сприяють поширенню гендерно зумовленого насильства. 5. Виділіть основні чинники ризику гендерно зумовленого насильства в українських реаліях: II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
8	Тема 8. Гендерна психологія спілкування Гендер у мовному вимірі. Вплив мовних значень та мовленнєвих практик на формування гендерної ідентичності. Лінгвістична гендерологія. Гендерна асиметрія в мові. Гендерночутлива мова. Коректна лексика. Власне ім'я. Андроцентризм у мові. вживання фемінітивів. Мовний сексизм. Гендерні особливості спілкування Гендер та вербальне спілкування. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1 Дослідження взаємозв'язку мови та гендеру. 2. Проаналізуйте публікації в журналах АПА (Psychology of Men & Masculinity; Feminism & Psychology; Psychology of Women Quarterly; Women & Therapy; Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity) та вітчизняних наукових виданнях (Актуальні проблеми психології, Проблеми політичної психології, Наукові студії з соціальної та політичної психології). 3. З'ясуйте: чи піднімаються питання психології гендерного спілкування? 4. У межах яких теоретичних напрямів здійснюються емпіричні дослідження гендерного спілкування в сучасній психології? 5. Які провідні принципи, дослідницькі підходи та методи використані в

	дослідженнях? 6. Чи представлені результати дослідження лінгвістичного конструювання гендеру? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі. Опрацюйте статі Титаренко Т.М. Познайомтеся з аналізом гендерного дискурсу у ЗМІ
9	Тема 9. Гендерна рівність. Гендерна нерівність. Сексизм та гендерна дискримінація. Гендерна рівність. Рівність прав. Рівність можливостей Гендерна рівноправність. Сприяння гендерній рівності та гідній праці. Гендерна нерівність. Сексизм. Гетеросексизм. Прояви дискримінації в різних сферах суспільного життя. Гендерна дискримінація. Логіка виникнення дискримінації. Форми дискримінації : пряма і непряма; утиск; підбурювання до дискримінації; пособництво в дискримінації. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: Зробіть фото, які відображають явища сексизму та дискримінації навколо Вас. Оберіть та роздрукуйте три фото. Поміркуйте над питаннями: 1. Який гендерний стереотип представлений у цій ситуації? 2. Наскільки він поширений? 3. Чому ця ситуація визначається ними як ситуація сексизму чи дискримінації? 4. Щодо кого виявляється пригнічення? 5. Яка його форма? Як можна запобігти цій ситуації? 6. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі..

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та професійні уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувані у здобувачів вищої освіти: вміння окреслювати способи формування гендеру суспільством; виділяти ключові аспекти теорії та концепції гендерної ідентичності, структуру та етапи формування; класифікувати види та функції гендерних стереотипів, їх вплив на життєдіяльність індивіда; описувати феноменологію гендерних ролей; визначати ознаки гендерної нерівності в суспільстві; критично аналізувати психологічні праці, присвячені питанням статі та гендеру; використовувати методики для проведення емпіричних досліджень гендерних відмінностей у психології; враховувати гендерні особливості при організації своєї взаємодії з різними людьми; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру:

- кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань;

- завдання для гендерного аналізу різних соціально-психологічних феноменів на основі різних матеріалів: наукові статті, реклама, шкільні підручники, новини у ЗМІ, художні твори; практичні завдання, спрямовані на формування дослідницьких умінь; дискусії, ділові ігри, психологічні вправи та ін.

Їх застосування, не лише поглибить теоретичні знання, сформує навички гендерного аналізу, але і допоможе реконструювати механізми гендерного розвитку, сприятиме самоаналізу гендерних стереотипів, розумінню їх впливу на спілкування та самореалізацію здобувачів вищої освіти.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 1. Гендерна психологія: предмет, завдання, становлення 1.1. Предмет, структура та завдання гендерної психології Питання для обговорення: 1. Яке місце психології в структурі гендерного знання? 2. Що розуміють під предметом гендерної психології? 3. Якою є структура гендерної психології? 4. Які основні віхи становлення психологічного знання про гендер? 5. Які програмні завдання стоять перед сучасною гендерною психологією? Практичне завдання 1. Робота в групах 2. «Критичний аналіз літературних та народних казок» Завдання на СРС: 1. Порівняння предмету гендерної психології з предметом інших наук. 2. Порівняння різних підходів до визначення предмету гендерної психології. 3. Формулювання тих запитань, відповіді на які Ви плануєте отримати в процесі вивчення гендерної психології. 4. Виберіть декілька казок, де відображені явища з предметного поля гендерної психології. Підготуйтеся до обговорення на занятті психологічних та соціально-психологічних аспектів гендеру.
2	Тема 1. Гендерна психологія: предмет, завдання, становлення 1.2. Історія становлення і розвитку гендерної психології Питання для обговорення: 3. Етапи розвитку гендерної психології. 4. Фемінізм та розвиток гендерної психології 5. Познайомтеся з даними, щоб їх обговорити на занятті: матеріали Радіо «Свобода» Гендерна нерівність: п'ять порушень прав жінок в Україні (https://www.radiosvoboda.org/a/29085513.html). 6. Аналіз та обговорення ситуативних задач Завдання на СРС: 1. Підготуйтеся до обговорення на занятті взаємозв'язку розвитку фемінізму та розвитку гендерної психології. 2. Попросіть 10 жінок та 10 чоловіків описати перші речі, які приходять їм в голову, коли вони чують слово «феміністка». Такий асоціативний експеримент дозволить виявити характер ставлення людей до цього терміну, а також дізнатись про зміст цієї категорії у буденному сприйнятті. Визначте частотність асоціації. Які категорії є найбільш частотними, які периферійними? Підрахуйте відсоток від загальної кількості висловлювань позитивних та негативних висловлювань. Хто (чоловіки чи жінки) дивиться на фемінізм більш позитивно? Для цього порівняйте число позитивних та негативних висловлювань у перших і других
3	Тема 2. Теоретичні основи гендерної психології 2.1. Психологічні концепції та теорії гендеру Питання для обговорення: 1. Історія виникнення поняття «гендер». Класичне розуміння гендеру.

	Некласичне уявлення про гендер (соціально-психологічна теорія гендерної схеми Сандри Бем). 2. Постнекласичне розуміння гендеру. 3. Сучасні психологічні теорії гендеру. 4. Основні характеристики гендеру. Завдання на СРС: 1. Чому, на вашу думку, розбіжності між жінками і чоловіками викликають жвавіший інтерес, ніж подібності? 2. Дайте визначення термінам: «бінарна структура статі», «статевий диморфізм», «багатовимірність гендеру»,
4	Тема 2. Теоретичні основи гендерної психології 2.2. Гендер у соціокультурному вимірі Питання для обговорення: 1. Гендерна культура. 2. Норми маскулінності та фемінності в різних культурах. 3. Стратифікація статей у культурі та суспільстві. 4. Проаналізуйте та обговоріть ситуативні задачі. Завдання на СРС: 1. Опрацюйте фрагмент статті Іванченко С.М. «Багаторівнева модель гендеру» (Іванченко С.М. (2007) Багатовимірна модель гендера. Соціальна психологія, №4., 157-173). Дайте письмові відповіді на запропоновані запитання: Що у матеріалі Вам здається найбільш складним для розуміння? Виберіть та выпишіть із тексту положення або цитати, незрозумілі вам. Поміркуйте над їхнім змістом. Як Ви думаєте, що автор хотів сказати цією фразою? Де Ви зустрічали подібні явища? Де і як можна застосувати отримане знання? 2. Опрацюйте статтю Карен Горні, де міститься критика поглядів психоаналітиків на жіночу психологію. Напишіть стисле резюме статті, яке б відображало погляд автора на психологічну сутність гендеру. 3. Попросіть 10 чоловіків та 10 жінок вашого віку відповісти на таке запитання: «Уявіть, що Ви прокинулись завтра представником іншої статі. Як Ви проживете цей день?» Прочитайте оповідання та виокреміть основні теми. Які ці теми? Які труднощі відчували ваші досліджувані?
5	Тема 3. Психологія гендерної соціалізації . 3.1. Гендерна соціалізація: культурна трансляція та культурні обмеження Питання для обговорення: 1. Що таке гендерна соціалізація? 2. Які теорії гендерної соціалізації Вам відомі? 3. Розкрийте основні положення кожної з теорій 4. Назвіть психологічні механізми гендерної соціалізації. 5. Проаналізуйте роль різних агентів соціалізації на різних її етапах. 6. Розкрийте роль дитячої субкультури у гендерній соціалізації. Завдання на СРС: 1. Підготувати наукове повідомлення на одну із запропонованих тем: «ЗМІ в системі гендерної соціалізації особистості», «Партнерські і домінантно-залежні моделі гендерних відносин у сім'ї», «Дитячі ігри та казки як чинники гендерної соціалізації». Практичне завдання «Дослідження гендерної соціалізації автобіографічним методом»
6	Тема 3. Психологія гендерної соціалізації . 3.2. Основні інститути та агенти гендерної соціалізації Питання для обговорення:

	1. Соціально-детерміністські теорії гендеру: теорія соціалізації Т. Парсонса та Р. Бейлса. 2. Інститути та агенти соціалізації: родина, однолітки, засоби масової інформації. 3. Теорія «категоризації за ознакою статі» (драматургічного інтеракціонізму) І. Гофмана. 4. Стаття як «перформенс», маскаррад ідентифікацій. Концепція «перформенсу статі» Дж. Батлер Завдання на СРС: 1. Зробіть аналіз наукових досліджень гендерного виховання на різних вікових етапах.
7	Тема 4. Суть та витоки гендерних стереотипів 4.1. Суть, вид, функції гендерних стереотипів. Питання для обговорення: 1. Функції гендерних стереотипів. 2. Залежність гендерних ролей від культури й епохи. 3. Статеврольовий опитувальник С. Бем. Фемінність, маскуліність і андрогінність. Поняття гіпергендерності. Суперечки з приводу опитувальника Сандри Бем і концепції андрогінії. 4. Підготувати на семінарське заняття по 3 фото (це може бути реклама з Інтернет чи з бігбордів у місті, з газет чи журналів), які відображають гендерні стереотипи, гендерну дискримінацію і сексизм (метод «photovoice» – фотозвіт). Вміти обґрунтувати свій вибір (напр., вид гендерного стереотипу, його оцінка, функції, його вплив на свідомість людей). Завдання на СРС: 1. Практичне завдання «Критичний аналіз шкільних підручників»
8	Тема 4. Суть та витоки гендерних стереотипів 4.2. Формування гендерних стереотипів. Властивості гендерних стереотипів. Питання для обговорення: 1. Структура гендерного стереотипу. 2. Зміст гендерного стереотипу. 3. Властивості гендерних стереотипів. 4. Гендерні стереотипи в українському контексті. 5. Підготувати матеріал, який висвітлює той чи інший вид гендерних стереотипів, зафіксованих в усній народній творчості (прислів'я, приказки і т.п.). 6. Які гендерні стереотипи є найбільш живучими і чому? 7. Навіщо нам потрібні гендерні стереотипи? Яка від них користь та шкода? Завдання на СРС: 1. Соціальні експектації та їх тиск на свідомість людини (осуд, негативні оцінки тощо). 2. Проаналізуйте зміни у змісті гендерних стереотипів. Для цього перегляньте фільми, мультфільми або телевізійні програми, які виходили на екрани впродовж останнього 50-річчя. Які зміни Ви помітили? Підготуйтеся до обговорення цих змін під час заняття
9	Тема 5. Гендерна роль: соціально-психологічний аспект. 5.1. Соціально-психологічний аналіз гендерних ролей Питання для обговорення: 1. Гендерні стереотипи, які закріплюють рольові моделі поведінки. Як гендерні стереотипи створюють шаблон для гендерної ролі. 2. Рефлексія власних гендерних ролей. Практичне завдання: «Соціально-психологічний аналіз гендерних ролей»

	Завдання на СРС: 1. Гендерні дисгармонії та стиль життя: гендерно-рольовий інфантилізм; гендернорольовий дефіцит; атрофія гендерної ролі.
10	Тема 5. Гендерна роль: соціально-психологічний аспект. 5.2. Діагностики гендерних ролей. Питання для обговорення: 1. Як «Шкала статево-рольової поведінки» вимірює ступінь включення людей у бажану для своєї статі та сексуальноспецифічну поведінку. 2. Як «Шкала жіночих настанов» дозволяє оцінити рівень традиційності-егалітарності гендерних рольових настанов. 3. Наявність яких гендерних ролей може скласти внутрішньоособистісний і міжособистісний конфлікт? 4. Визначте позитивні і негативні сторони засвоєння гендерних ролей. Завдання на СРС: «Самодіагностика гендерних ролей»
11	Тема 6. Гендерна ідентичність і сексуальна орієнтація особистості 6.1. Поняття гендерної ідентичності Модель гендерної ідентичності Питання для обговорення: 1. Бінарні та небінарні ідентичності. 2. Небінарні ідентичності: Андрогін. Бігендер. Гендерквір. Гендерфлюїд. Агендер. Завдання на СРС: 1. Розробка програми сексуальної просвіти для підлітків. Уявіть, що від Вас залежить впровадження програми сексуальної освіти, якою б Ви її зробили? 2. Передивіться вдома фільм «Дівчина з Данії» режисера Тома Хупера, знятий на основі однойменного роману Девіда Еберсхоффа, що розповідає про першу трансгендерну жінку, якій було зроблено операцію з корекції статі. Оберіть фрагменти, які б Ви хотіли обговорити на занятті.
12	Тема 6. Гендерна ідентичність і сексуальна орієнтація особистості 6.2. Поняття сексуальної орієнтації особистості Питання для обговорення: 1. Класичні стадії усвідомлення особистістю своєї гомосексуальності (Вів'єн Касс): Стадія сумнівів. «Невже це про мене?» Стадія порівняння. «Ось я і ось вони» Стадія терпимості. «Я можу з цим миритися» Стадія внутрішнього прийняття. «Це нормально» Стадія гордості. «Це мають знати інші» Стадія синтезу. «Ми всі люди» 2. Основні аспекти роботи психолога з представниками ЛГБТ+. Завдання на СРС: 1. Познайомтеся з аналітичною запискою «Стан та проблеми ЛГБТ-руху в Україні» та додатком до неї, розміщеними на сторінці Інституту стратегічних досліджень в Україні (Ресурс доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1206/). 2. Передивіться вдома фільм «Молитви за Боббі» режисера Рассела Малкея. Оберіть фрагменти, які б Ви хотіли обговорити на занятті. Визначте класичні стадії усвідомлення гомосексуальності Боббі.
13	Тема 7. Психологія гендерно зумовленого насильства (ГНЗ). 7.1. Теоретичний підхід до вивчення гендерно зумовленого насильства Питання для обговорення: 1. Теоретичні підходи до вивчення гендерно зумовленого насильства, провідних

	принципів, методів. 2. Який психологічний сенс Ви вкладаєте у поняття «насилля», «гендерне насилля»? 3. Ознаки здорових/нездорових стосунків 4. Віктимність 5. Модель циклічного характеру домашнього насильства(Леонор Уолкер) 6. Трикутник Карпмана Практичне завдання 1. Мозковий штурм: асоціації зі словосполученням «токсичні стосунки». 2. Вправа-тест «Здорові/токсичні стосунки» 3. Види психологічного насильства 4. Коло психологічного насильства 5. Типові моделі та прояви поведінки кривдника у психологічному насильстві 6. Маркери кривдника/-ці Завдання на СРС: 1. Ознайомтесь із Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству 2011 року (№ 4952). 2. Опитайте здобувачів освіти, викладачів та знайомих: чи знайомі вони з цією конвенцією? Чи відомо їм про зміни у кримінальному кодексі України, що вступили у дію 11.01 2019 року щодо зґвалтування та сексуального насильства? Який висновок з опитування Ви можете зробити. 3. Робота в мікрогрупах над запитаннями: 1. У чому полягає гендерний аспект сексуального насильства? 2. Чому насильниками є в основному чоловіки? 3. Проаналізуйте атитюди насильника та жертви відносно сексуального насильства. 4. Поясніть взаємозв'язок сексуального насильства та психологічного насильства. 5. Як Ви розумієте висловлювання сучасних феміністок «Не вчіть свою дочку берегтися від насильників, навчіть сина не бути гвалтівником»
14	Тема 7. Психологія гендерно зумовленого насильства (ГНЗ). 7.2. Трансформації соціальних норм в суспільстві Питання для обговорення: 1. Умови трансформації соціальних норм в суспільстві. 2. Нульова терпимість. Практичне завдання 1. Робота у групах: Аналіз соціальних та гендерних норм (гра «КРИГОЛАМИ») 2. Робота у групах: Аналіз позитивних та негативних стимулів до змін (гра «КРИГОЛАМИ») 3. Дискусія: «Чи маємо ми право втручатися у стосунки в родині?» 4. Дискусія «Секс без згоди – це злочин?» Завдання на СРС: 1. Що робити людині, яка зазнає психологічного насильства? 2. Що робити людині, яка вчиняє психологічне насильство? 3. Куди звертатися у випадку насильства? Як реагувати на домашнє насильство, якщо Ви стали його свідком? 4. Що Ви розумієте під поняттями «культура насильства», «культура зґвалтування», «насильницьке мислення»? 5. Чому гендерне насильство набуває прихованих форм? 6. Як Ви розумієте проблему правового та психологічного захисту від насильства? 7. Прояви домашнього насильства (фізичне, сексуальне, емоційне, психологічне, економічне насильство). 8. Ознаки емоційного насильства: аб'юз і газлайтінг

	9. Гендерна віктимологія: портрети жертви і агресора. 10. Види психологічної допомоги особам, постраждалим від гендерно зумовленого насильства
15	Тема 8. Гендерна психологія спілкування 8.1. Мовне позначення гендеру Питання для обговорення: 1. Як ми застосовуємо мову в науковому, літературному та буденному мовленні? 2. Які здобутки та недоліки «ранніх» досліджень гендеру? 3. Гендерно-лінгвістична рівність. Фемінітиви. Завдання на СРС: 1. Яку роль відіграють фемінітиви в межах гендерного мовознавства і феміністської лінгвістики?
16	Тема 8. Гендерна психологія спілкування 8.2. Дослідження гендерних відмінностей самопрезентації у спілкуванні. Питання для обговорення: 1. Створення гендеру у спілкуванні. 2. Гендерна експресія. 3. Гендерну комунікацію як відтворення норм гендерної ролі. 4. Здатність мови та мовленнєвих практик створювати та перетворювати гендерну ідентичність. . 5. Що таке гендерне спілкування з позиції соціально-рольового підходу? Завдання на СРС: 1. Як через мовленнєві практики відбувається конструювання гендерної ідентичності? 2. Який зв'язок між гендером та невербальною поведінкою?
17	Тема 9. Гендерна рівність. Гендерна нерівність. Сексизм та гендерна дискримінація. 9.1. Гендерна рівність. Гендерна нерівність Питання для обговорення: 1. Гендерні атитюди. 2. Фемінізм як боротьба за рівні права і можливості жінок і чоловіків. 3. Поміркуйте і проаналізуйте суспільство довкола вас, а також своє середовище, громаду. Який приклад гендерної поляризації вас найбільше бентежить і чому? Завдання на СРС: Звідки береться гендерна нерівність в Україні?
18	Тема 9. Гендерна рівність. Гендерна нерівність. Сексизм та гендерна дискримінація. 9. 2. Сексизм та гендерна дискримінація Питання для обговорення: 1. Сексизм. Ворожий сексизм. Доброзичливий сексизм. Амбівалентний сексизм. 2. Дискримінація. 3. Гомофобія 4. Як можна запобігти сексизму та гендерній дискримінації? Завдання на СРС: 1. Оберіть та роздрукуйте три фото. Поміркуйте над питаннями: Який гендерний стереотип представлений у цій ситуації? Наскільки він поширений? Чому ця ситуація визначається ними як ситуація сексизму чи дискримінації? Щодо кого виявляється пригнічення? Яка його форма? Як можна запобігти цій ситуації?

2. Кінолекторій «Гендерна дискримінація та сексизм». Передивіться вдома фільм «Біллі Елліот», режисера Стівена Долдри, за сценарієм Лі Холла. Оберіть фрагменти, які б Ви хотіли обговорити на занятті, які ілюструють явище сексизму та дискримінації, механізми їх дії.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, написання доповідей, аналіз кейсів, перегляд відеороликів та фільмів за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;

- конспектування літературних джерел;

- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;
- виконати практичні завдання і тести для контролю знань;
- перевірити готовність до складання модульної роботи за контрольними питаннями.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- підготовка до аудиторних занять – 56 год;
- підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- підготовку до заліку – 6 год.
- Загалом – 66 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем освіти, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний

на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувачі освіти використовували підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем навчальної дисципліни «Гендерна психологія». На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками; інформацією з мережі Internet; відеозаписами.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, ситуаційні задачі; групові дискусії, тематична гра «КРИГОЛАМИ»; при вивченні проблемних питань: кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань; фільманаліз, завдання для гендерного аналізу різних соціально-психологічних феноменів на основі різних матеріалів: наукові статті, реклама, шкільні підручники, новини у ЗМІ, художні твори; практичні завдання, спрямовані на формування дослідницьких умінь.

На семінарських заняттях проводиться усне опитування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи.

Форми поточного контролю: усне опитування на практичних заняттях, колоквиум, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПП ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті

Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.](#)

Календарний контроль: [За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського.](#) <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Викладач оцінює роботу здобувач вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на **семінарських** заняттях виставляється викладачем під час **першого і другого календарного контролю** – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень і 14-й тиждень навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 28 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання з дисципліни **Гендерна психологія** представлені у **Додатку 1**.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувач освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Семестровий контроль: [залік](#)

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених Силабусом завдань \(мінімально позитивна оцінка 60 балів\).](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Вивчення курсу «Гендерна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка звітів, виступів та безпосередніх виступів за результатами власної дослідницької роботи. Підготовка рефератів, тематичні виступи – за бажанням здобувача вищої освіти.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на вимогу викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел;

підготовка практичних завдань до семінарських занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами); перегляд відео та фільмів за тематикою курсу, аналіз; підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація тематичних повідомлень); підготовка до модульної роботи та заліку. Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача. Підготовка тематичних повідомлень передбачає систематизацію та аналіз літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз досліджень). Складіть план повідомлення. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел. Систематизуйте опрацьований матеріал, дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми. Підготовка до МКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 14 від 14.05. 2025 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24 .06. 2025 р.)

**Рейтингова система оцінювання результатів навчання
(для здобувачів вищої освіти денної форми)**

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Гендерна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії. Практичні завдання на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Робота на семінарських (практичних) заняттях: максимальна кількість балів складає 72, з них:

максимальна кількість балів за повідомлення на занятті – 36: обов'язковою є підготовка 9 одноосібних доповідей з обраних тем, погоджених з викладачем, (максимальна оцінка однієї доповіді 4бали):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	4
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-2
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування. Або відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

та 36 балів за активну участь в роботі семінарського заняття (2 бали за 1 семінарське заняття).

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 28), (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

вірно виконано всі тестові завдання	28
вірно виконано більше 60% тестових завдань	17-27
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Заохочувальні бали – максимум 10б (не входять до основної шкали PCO) нараховуються за рішенням протоколу засідання кафедри.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 72 + 28 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R_3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку.

вірно виконано всі тестові завдання	100
вірно виконано більше 60% тестових завдань	60-99
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Предмет і структура гендерної психології.
2. Теоретичні основи гендерної психології.
3. Поняття статі і гендеру.
4. Методологія гендерних досліджень.
5. Фемінізм та розвиток гендерної психології.
6. Завдання гендерної психології на сучасному етапі
7. Моделі розвитку гендерної ідентичності.
8. Психоаналітичний підхід до розвитку гендерної ідентичності.
9. Характеристика соціальних теорій гендерної ідентичності.
10. Феміністська критика теорій гендерної ідентичності.
11. Поняття гендерної соціалізації.
12. Механізми гендерної соціалізації.
13. Основні агенти гендерної соціалізації.
14. Поняття гендерних стереотипів та їх ролі в різних сферах життя.
15. Поняття про гендерні ролі.
16. Теорія С. Бем.
17. Традиційні жіночі ролі та їх характеристика.
18. Чоловіча гендерна роль і норми, що до неї входять.
19. Інститути соціалізації та їх вплив на формування гендерної ідентичності.
20. Структура, види та розвиток гендерної ідентичності.
21. Гендер та сексуальність.
22. Сексуальна ідентичність.
23. Види гендерної ідентичності. Розвиток гендерної ідентичності.
24. Медичні та біологічні дані про відмінності та схожість організмів чоловіка та жінки.
25. Гендерна ідентичність: характеристика поняття та етапи формування.
26. Поняття про паспортну, генетичну, гонадну, морфологічну і церебральну стать.
27. Характеристика типів гендерної ідентичності: маскулінність, фемінність, андрогінність.
28. Поняття та види інтерсекс-особистостей.
29. Гендерна диференціація і формування гендерної ідентичності.
30. Феномен «queer-ідентичність».
31. Дослідження проблем трансгендерності в Україні.
32. Сексуальна орієнтація особистості.
33. Небезпеки, з якими стикаються представники ЛГБТ+.
34. Захист та підтримка представників спільноти ЛГБТ+.
35. Гендер та насильство. Види насильства.
36. Сексуальне насильство та його психологічні наслідки.
37. Ознаки гендерно зумовленого насильства: психологічні, фізичні, економічні, сексуальні.
38. Умови трансформації соціальних норм в суспільстві.
39. Гендерне насильство в контексті війни в Україні профілактики та попередження домашнього насильства
40. Гендер і спілкування.
41. Гендерна рівність. Рівність прав. Рівність можливостей Гендерна рівноправність.
42. Гендерна нерівність.

43. Поняття сексизму.
44. Гетеросексизм.
45. Прояви дискримінації в різних сферах суспільного життя.
46. Гендерна дискримінація.
47. Логіка виникнення дискримінації.
48. Форми дискримінації : пряма і непряма; утиск; підбурювання до дискримінації; пособництво в дискримінації.
49. Материнство та батьківство.
50. Конструювання гендеру у засобах масової інформації та комунікації.
51. Анімація, художній фільм, реклама як інструменти гендерних технологій.
52. Залежність гендерних ролей від культури й епохи.
53. Вплив релігії на гендерні стереотипи
54. Зміна гендерних ролей, гендерний конфлікт і різноманіття гендерних ролей
55. Статеворольовий опитувальник С. Бем: суперечки з приводу концепції андрогінії.
56. Психологічні механізми та основні інститути гендерної соціалізації.
57. Поняття про гендерну роль.
58. Феноменологія гендерних ролей: норми жіночої гендерної ролі і норми чоловічої гендерної ролі
59. Сексизм щодо чоловічих та жіночих ролей.
60. Аналіз обмежень, що накладаються традиційними жіночими та чоловічими ролями.
61. Проблема традиційних чоловічої норми (успішності/статусу; фізичної, емоційної, розумової твердості: антижіночності).
62. Сучасні негативні зміни жіночих ролей: маскулінізація (соціальна експансивність, надмірна змагальність за лідерство), крайня фемінізація (пасивність та бажане узалежнення від суб'єктів підтримки).
63. Розподіл ролей у сім'ї.
64. Альтернативні форми сім'ї.
65. Відмова від сім'ї (сингл-статус) та течія «чайлд-фрі».
66. Сім'я та кар'єра: гендерні особливості.
67. Роль батьків у вихованні дитини.
68. Особливості мовної поведінки чоловіків і жінок; використання сленгу та гумор.
69. Поняття гендерно зумовленого насильства і домашнього насильства.
70. Прояви домашнього насильства (фізичне, сексуальне, емоційне, психологічне, економічне насильство).
71. Ознаки емоційного насильства: аб'юз і газлайтінг
72. Гендерна віктимологія: портрети жертви і агресора.
73. Види психологічної допомоги особам, постраждалим від гендернозумовленого насильства.
74. Гендерні аспекти дослідження впливу ЗМІ на формування особистості.
75. Кроскультурні дослідження гендеру.
76. Психологічні та соціальні функції гендерних стереотипів.
77. Гендер і сучасна робота: надії і чекання, професійна сегрегація, стереотипи і дискримінація, фінансова нерівність.
78. Гендерні відмінності в стилі лідерства.
79. Розвиток жіночої кар'єри та баланс між кар'єрою і родиною.
80. Статус жінки в організації: проблема «скляної стелі».